

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus IV. Ex principiis jam statutis evidenter tandem, facilè concluditur, absurditas, & falsitas insignis, prætensæ Recentiorum demonstrationis à priori pro moderno Probabilismo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

etenim contradictio virtualis non minorem inducit, aut supponit incompossibilitatem extremorum, absolutamque repugnantiam, quam expressa, & formalis contradictio, nec aliud intelligimus per virtua- lem contradictionem, ut constat ex principiis metaphysicis. Quod verò duo illa judicia contradictoria virtualiter sint, per totam controversiam quintam demonstratum à nobis est, & Terillus ipse non negat, quin ex professo docet, & probat; quanvis apertè sibi contradicens, ut ibidem ostensum est, productis verbis ipsius Terilli, quibus utranque affirmat contradictionis partem in Opere primo, & secundo.

86. Immo verò, etsi operans suspenderet actuale iudicium (quod tamen sæpè facere non poterit) circa maiorem probabilitate n opinionis tutioris, contra quam vult formare conscientiam, & solum apprehenderet simpliciter, verosimilius esse, inspectis omnibus, quòd objectum re ipsa sit inhonestum, adhuc non posset per ullam reflexionem formare ultimum conscientiae dictamen de absoluta honestate objecti; quia non modò iudicium absolutum, verum etiam simplex apprehensio maioris, aut æqualis verosimilitudinis unius partis contradictionis, impedit essentialiter iudicium de veritate partis oppositæ, ut ibidem ostensum est cōtra directos Probabilistas, & deinceps supponimus cū Reflexistis, prout admonuimus ad controversiæ initium.

87. Patet igitur, sensum propriæ opinionis, contra quam formatur conscientia ex reflexo principio Recentiorum, pariter esse absurdum, aut repugnantem, etiam quando suspenditur omne actuale iudicium de inhonestate objecti, juxta priorem sensum, modumve formandi conscientiam, quem Reflexistæ docent, nisi quòd modus iste novissimè reiectus dolosum (sed frustraneum) superaddat conatum affectandi igno-

rantiam legis, & avertendi oculos à luce veritatis sibi objectæ. Uterque igitur sensus, seu modus formandi conscientiam ex reflexo principio Recentiorum, apertam repugnantiam, vel absurditatem præferebat.

Unde tandem concludere facile liceat, principium illud in opinione propria, contra quam docet formare conscientiam, nullum non repugnantem, vel absurdum sensum, permittere, quo præsentis articuli scopus spectabat.

ARTICULUS IV.

Ex principiis jam statutis evidenter tandem, & facile concluditur absurditas, & falsitas insignis, præterita Recentiorum demonstrationis à priori pro moderno Probabilismo.

88. **S**ilicet non idè in hac demonstratione refellèda tandiù morati sumus, quòd falsitas ipsius, & absurditas nimia, statim evidenter non appareat ex capitalibus fundamentis, seu principiis à nobis stabilitis. Sed principium adeò speciosum, cuique tantopere plauditur, & fiditur, evolvere diligentius oportuit, ne quem posset deinceps species ejus, vel turbare aliquatenus, vel decipere. Utique veritas dives est, ac copiosa, & cui plurima suppetant argumenta, quibus errores sibi contrarios disicere multipliciter possit. Jam ergo reflectamus supra doctrinam à nobis statutam, & minimè timeamus, ne cui fortè, videamur excessisse, dum præfati principii Recentiorum absurditatem, falsitatemque, nimiam diximus, & insignem.

§. I.

Falsitas, & absurditas ejus principii juxta secundum sensum, seu modum formandi conscientiam ex Probabilismo reflexo.

89. **N**imirum contra propriam opinionem tutiorem, & ope-

operanti ipsi probabiliorem, actu existentem in intellectu ipsius, adeoque juxta alienam opinionem directam, quam ipse reputat actu falsam. Sed quis precor exemplo luce ipsa, clarius non videat, agentem ex ejusmodi conscientiae non querere sincerè legem directam Dei, sed illam potius irridere, ac contemnere?

Non hic longis discursibus opus sit: res ipsa loquitur. Ecce sensum legitimum, & statum, quem habet operantis conscientia, fidelibus verbis expressum: *Ego quidem existimo, contractum hunc, quem inire volo, esse re ipsa injustum per se, & divina lege prohibitum: sed quia video nonnullos graves Auctores, quos tamen ego decipi judico, docentes, illum licitum esse, licitum mihi absolute est hujusmodi contractum inire.* Peto modò abs te, Lector, per Deum immortalem, an qui sic operatur, quærat sermò, & ex animo legem Dei, ut suam illi conformet actionem? Legem, inquam, divinam directam, & antecedentem hominum opiniones, & sensa? Non pium, non sincerum, non sapientem: iniquissimum hominum, & mortalium stolidissimum, si qua tamen ratione utatur, judicem appellare licebit.

90. Sed verbis vividioribus, si fieri possit, reddamus eundem ipsissimum sensum: *Ego per hanc actionem re ipsa violo legem Dei, & facio contra ipsius voluntatem, quam actionem istam mihi prohibet severissime, sub pena scilicet mortis aeternae: quia tamen viri graves, ac docti oppositum affirmant (falsò, ut existimo), licitum mihi absolute est, & ideo volo actionem istam exequi.* Horrebit hic non ambigo, omnis Probabilista, omnis Catholicus, omnis homo. Neque enim fore credimus hominem verè hominem, qui audeat affirmare, vel concedere, conscientiam, quam expressimus, esse rectam, aut eum, qui operatur secundum illam, prudenter, & honestè operari. Sed voces sono tantùm differentes au-

dientes quidem possunt confundere: variare non possunt objecta.

Intende amabò te, candide Lector, & manibus errorem tenebis. Eò videlicet jam devenimus, ubi non facile reflexionum, tenebræ veritatis lucem abscondant. Non de rebus abstractis, aut inexplicabilibus, sermo vertitur. Conferamus voces cum vocibus, & excipiant legitime Probabilistæ, si quid protulerimus, quod diffiteri possint.

91. Petrus post diligentem rei discussionem (id enim damus) opinatur pluribus, ac peritioribus, contractum, quem intendit inire, usurarium esse re ipsa: quia tamen videt, alios, quorù opinio probabilis habetur, oppositum tenere, contractum init retinens actu suam opinionem, in hunc modum formans conscientiam ex reflexo principio Recentiorum: *Omnibus, atque adeò mihi, agere licet ex directâ opinione legi contraria, & meâ libertati indulgente, dummodò certò probabilis sit, & licet ego contrariam teneam: sed opinio, quæ docet, contractum sub his circumstantiis usurarium non esse, sed potius licitum, licet mihi sit falsa, est opinio certò probabilis: igitur licet mihi secundum illam agere, atque adeò inire hunc contractum, ideoque placet ipsum inire.*

92. Exponamus nunc sensum, & statum conscientiae Petri. Ipse judicat actu, contractum à se initum naturâ suâ, & secundum se inspectum, usurarium esse re ipsa: ergo judicat actu, esse re ipsa illicitum: ergo judicat actu esse re ipsa contra legem Dei, & sanctam voluntatem ipsius: ergo judicat actu, se, dum contractum init, violare legem Dei, & agere re ipsa contra voluntatem divinam: ergo dum init, sic apud se dicit, *Ego per hunc contractum, quem in eo, re ipsa violo legem Dei, & ago contra voluntatem ipsius, quam hunc contractum mihi severissime prohibet, sub pena scilicet damnationis aeternae: sed quia viri graves, ac docti probabili-*
ter

ter docent (falsò me iudice) contractum ipsum licitum esse, & non contrarium legi divina, & mihi licet agere secundum opinionem legi contrariam, & meæ libertati faventem, etiam, quam actum iudico falsam, licet mihi absolute contractum hunc inire, ideoque ipsum inire volo.

93. Dispiciant modò, & quærant quid hic excipiant Probabilistæ. Nullam profectò inveniant propositionem non evidentem ex ipsa terminorum acceptione, nisi amovere velint, & tollere de medio re ipsa, & quoad substantiam, legem antecedentem, atque directam Dei, quasi non sufficienter promulgatam, ne Petrus videat, dum operatur, se violare re ipsa legem istam, neque ad ipsam teneatur operationem suam conformare. Hoc principium de legis insufficienti promulgatione, quoties datur opinio, etiam minus probabilis, negans ipsius legis obligationem, (quod certè videretur non cogitandum) Terillus totis viribus, ut jam vidimus, adstruere molitus est inevitabili necessitate compulsus, ne tota machina novi Probabilismi nullo fundamento consisteret. Sed quàm inefficaciter, quàm sine fundamento, sine patrono, sine consequentia, demonstratum jam manet, ultra quàm foret opus, per totam controversiam sextam: quare nullum omninò Probabilistis, vel appetens effugium patet.

94. Porro, principio illo non subsistente, & lege Dei primaria, seu directa, in hypothese nostra verè perseverante, aut re ipsa non deficiente, protinùs evidenter apparet, Petrum in data hypothese, dum init memoratum contractum, non posse, vel invitum, non videre, se per actionem illam violare, atque contemnere legem Dei, atque adeò formaliter peccare. Nisi velis, ut iudicet, contractum usurarium, & injustum esse re ipsa, & non esse re ipsa illicitum, ac turpem; aut turpem, & illicitum esse, nec tamen esse contra legem Dei;

aut se re ipsa agere contra legem, nec tamen ideo legem ipsam violare; aut denique se violare legem, & tamen non peccare formaliter: ex quibus si quis aliquid desiperet, non refellendus esset, sed miserandus.

95. Jam ergo, prudens Lector, contemplare tandem attentè rectissimam conscientiam Petri nostri ex tenebrosa reflexionum caligine ad lucem veritatis productam. Nempè ex reflexo principio Recentiorum, inspectis omnibus, concludit tandem sic, licet mihi hunc contractum in his circumstantiis inire, & quiescere jubetur à Recentioribus, quippè cui nihil ultrà timendum sit. Sed perge, Petre, mecum, & adde, quod negare non potes, & quod tua ipsius conscientia, te licet invito, reclamat: at qui contractum hunc in his circumstantiis inire (scilicet, quem iudico usurarium esse re ipsa) est violare formaliter legem Dei: violare autem formaliter Dei legem est peccare formaliter: igitur licet mihi formaliter peccare. At, cui peccare licet, nihil non licet: cui verò licent omnia, peccare nequit. Jam ergo, Petre, factus es impeccabilis ex nimia peccandi licentia. Quiesce ergo: quid ultrà times? O monstra!

§. II.

Nihilò minor est, quin & multò major videtur, absurditas, & falsitas memorati principii, juxta alteram viam Recentiorum, seu modum formandi conscientiam.

96. **I**D est, contra opinionem operanti probabiliorē, adeòque propriam, sed tamen non actualem, de inhonestate objecti intrinseca, ac directa; ac per hoc juxta alienam opinionem de ejusdem objecti honestate operanti minùs probabilem, quam scilicet posset falsam judicare, si vellet; sed ut rectam conscientiam formare possit ex reflexo Probabilismo, omne actuale iudicium immedia-

Z

dia-

diatum circa objectum ipsum directum liber è, ac de industria suspēdit.

Hæc est altera via Reflexistarum ad controversiæ initium primo loco proposita, quæ jam hodie communior inter ipsos videtur, & per quam horror alterius viæ, quam proximè præclusimus, maximus, & asperrimus, mitigari quadantenus videatur. Reverà tamen non ita esse, sed potius viam istam Recentiorum haud secus esse horridam, & absurdam; immodò fortassè magis, quam alteram, ex eisdem nostris principiis facillimum sit demonstratu.

Sed juvat illam prius vividis lineamentis depositam dare politissimò penicillo illius (heu!) nobis immaturè, nimisque alieno tempore desiderati, eximii planè viri, P. Ægidii Estrix, pietate, acumine, eruditione, facundiaque mirabili satis noti, qui in quodam suo Scripto (an magis pulchro, quam docto, nescias), quod superiori anno 93. de controversia quadam nostræ simillima, Summo Pontifici Innocentio XII., necnon Eminentissimis DD. Cardinalibus S.R.E. legendum edidit, sententiam Probabilistarum, quam benignam appellant ipsi, suis propriis coloribus sic expressit.

97. Homo Deum timens, & non tam doctus, quam bono præditus intellectu, invitatur ad incundum contractum, qui ipsi suspectus est de vitio usura, ac Simonia: de hoc igitur inquirat pro captu suo, expendens momenta rationum, ut potest, consulens Doctores &c. Comperit, Doctores multo plures damnare contractum, & horum rationes ipsi videntur fortiores, judicat igitur & ipse, contractum esse usurarium, aut Simoniacum, adeoque renuit contrahere.

Theologus benignus ipsi dicit: quid times? An nescis septem esse Doctorum opinionem, quod contractus non sit Simoniacus? Scio, inquit ille: sed viginti Doctores dicunt esse Simoniacum, & horum rationes videntur mihi validiores. Nihil refert, ait Theologus,

quia licet tibi sequi opinionem minus probabilem. At ille: etiam ne opinionem, quam judico esse falsam? Etiam, inquit Theologus, modo nitaris probabilitate opinionis contraria, quamvis minore. Ego ne, inquit ille, ut ineam contractum, quem judico esse Simoniacum? Non est, cur timeas, ait Theologus: quia illud tuum judicium nascitur ex principiis directis de contractu secundum se, cum quo bene consistit aliud judicium ex principiis reflexis de licito contractu, ut subsistat probabilitati, quavis minori. Ille vero: ego reflexiones illas non novi, nec curo nosse: nimis certum habeo, non esse mihi licitum contractum, quem judico esse Simoniacum.

Age, age, inquit Theologus, eximiam omnem scrupulum. Illud tuum judicium, cum sit opinativum, est tibi liberum: illud igitur suspende tantisper, dum absolvis contractum. Sed ille: quaeso, quid hoc me juvabit, si rationem, & auctoritatem pro Simonia contractus clarè videam prævalere? Ad hæc Theologus: ad plenam, ait, securitatem tantisper etiam animum avertere à consideratione rationis, & auctoritatis, intentus in solam probabilitatem opinionis contraria: quid facilius? Abrumpo hoc filum, ne satyra scripta videatur. Verum sic est res, si obijciatur oculis sine fuce.

Hæc Pater acutissimus, in prælaudato Scripto, quæ, cum sint fidelissima, ac mera expressio sententiæ benignæ, sufficiens tamen sunt, nimisque efficax ejusdem impugnatio. Cui verò eadem satyra videbuntur, is benignam sententiam, & artificium ejus, judicio suo accusat, ac damnat: alioqui offendat petimus, quid in præmissis verbis per imposturam, aut calumniam dicatur?

98. Equidem per se ipsum incredibile apparet, è duobus hominibus idem opus, & in eisdem circumstantiis facientibus, alterum legem Dei contemnere, ac violare, præ altero, ex eo tantum quod hic præ illo à consilio, & de industria,

su-

suspendat actuale iudicium, quo judicare poterat, opus suum esse re ipsa legi contrarium; cum tamen eadem omnino motiva, easdemque rationes habeat, atque cognoscat, quas alter habet ad ita iudicandum.

Immo dolosa hæc oculorum aversio à luce veritatis sibi observante videtur clarè operantem ostendere pejùs affectum erga legem Dei, multòque impensius ad peccandum propensum. Ecqua nanque deterior affectio cordis erga Deum, & ejus legem, quàm hominis, qui ab illa, & à notitia ipsius, ita sibi timet, & cavet, ut ab ipsius legis ignorantia, & contemptu, timere sibi, & cavere debebat? Profectò longè is abest, ut cum Propheta oret, *Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua*, & cum eodem rursus exultabundus canter, *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos... judicium Domini vera justificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel, & favum*. Non ergo potest operans excusari à violatione formali legis per voluntariam illam iudicii, studiosamque suspensionem; sed potiùs multò pejùs operari videtur, quàm alter, qui iudicium non suspendit, ut notabamus præced. art. §. 5. n. 2. & 3.

99. Porro, quòd absolutè violet formaliter legem Dei antecedentem, atque directam, atque adeò peccet formaliter, per evidentem consequentiam colligitur ex principiis superiùs stabilitis. Etenim quisquis videns, verosimilius esse, operationem suam non conformari cum ipsa lege, sed eidem potiùs opponi, nihilominus illam exequitur, proculdubio non quærit seriò, & ex animo, cõformitatem suæ operationis cum prima regula moralis honestatis, idest, cum ipsa lege, seu voluntate Dei, nec Deum ipsum, & ejus voluntatem sincero corde amat, sed magis voluntariè contemnit: quod ex terminis ipsis videtur evidens, &

luculentè demonstratum relinquimus per totam præcedentem controversiam, ubi multis exemplis horologii, fortium, & aliis, ob oculos id constitutum. At quisquis operatur ex directa opinione minùs tuta, & simul minùs sibi probabili, quanvis suspendat actuale iudicium, quo posset ipsam falsam, si vellet, judicare, agit id, quod agnoscit verosimilius esse, quòd sit re ipsa contra legem Dei antecedentem, atque directam: ergo non quærit illam sincero corde, sed voluntariè violat, & contemnit: igitur prudenter non agit, sed turpiter, ac imprudenter.

100. Ecce igitur nudam ab omni reflexionum involucri conscientiam hominis operantis ex artificio Probabilisimi, juxta viam, quam hic obstruimus: *Sive contractum hunc Deus per legem suam prohibeat, sive non prohibeat, tanquam illicitum, & usurarium; immò etsi mihi verosimilius sit, Deum de facto prohibere illum, sub pena damnationis eterne: cum tamen viri graves, ac docti (quorum ego opinionem veram non censeo, sed potiùs falsam esse verosimilius puto) probabiliter doceant oppositum, & mihi liceat agere secundum opinionem minùs tutam, etiam mihi minùs probabilem, licitum mihi absolutè est hujusmodi contractum inire*. Sed licet nobis addere, atque subsumere: *At inire contractum, de quo verosimilius sit operanti esse re ipsa contra legem Dei, est legem ipsam seriò non querere, sed violare potiùs formaliter, atque voluntariè contemnere: legem verò divinam contemnere, ac violare formaliter, nefas est, & formale peccatum: ergo absolutè licet formaliter peccare*.

Tu verò, Lector, diligenter considera, quid in toto discursu Probabilistæ negare possint, rejecto semel illo suo principio de insufficienti legis promulgatione? Vide, an conscientia hominis operantis ex reflexo artificio Probabilisimi, verè placeat, & Christiana? Ac demum, an di-

Etamen absolutum, quod ex reflexo principio Recetiorum legitime tandem concluditur, sit verè prudens, atque Catholicum?

§. III.

Concluditur multò major absurditas hujus communis via Reflexistarum.

Bern. de
Gra. ii. hu-
mil. c. 2.

D. Tho. 1.
2. q. 76. a. 4.
corp.

101. **P**Atet igitur, liberam suspensionem judicii de inhonestate objecti intrinseca, ac directà, nihil operantem juvare ad formandam rectam conscientiam, quia nullatenus impedit divinæ legis notitiam, sufficientem ad ipsam violandam, formaliter. Præterea, estò impediret, non ideo excusaret à culpa; quia talis ignorantia non foret inculpabilis, sed voluntaria, immò directè volita, studiosèque procurata: ignorantia verò hujus indolis peccatum non excusat, quin nec diminuit, sed augere potius videtur. Denique, ut sapienter Bernardus, *Frustrà sibi de infirmitate, vel ignorantia blandiuntur, qui ut liberiùs peccent, libenter infirmantur, vel ignorant.*

102. Audiatur S. Thomas: *Contingit autem quandoque, quòd talis ignorantia directè, & per se est voluntaria, sicut cum aliquis sua sponte nescit aliquid, ut liberiùs peccet: & talis ignorantia videtur augere voluntarium, & peccatum: ex intensione enim voluntatis ad peccandum provenit quòd aliquis vult subire ignorantia damnum, propter libertatem peccandi.* Id verò intelligi necessariò debet, non de ignorantia secundum se precisè, & formaliter considerata; sed de ipsa prout volita, seu voluntaria, ut inducta videlicet directè per illum intensiorem, propensio-remque affectum ad peccandum. Nam, alioqui ignorantia formaliter accepta, cum sit mera scientiæ privatio, nunquam formaliter, & ratione sui, voluntarium augere potest, sed potius aliquo modo semper diminuit: cæterum scientiæ defectus compen-

satur, ut diximus, cum excessu per intensiorem voluntatem peccandi.

103. Ex quibus clarè demùm apparet, modum hunc formandi conscientiam ex reflexo principio Recetiorum, quantunvis primo aspectu tolerabilior, & minùs absurdus videatur, multò tamen esse pejorem, multòque absurdiorē re ipsa, quàm modum alterum priùs rejectum. Ratio verò patet ex dictis: nam ille, qui, ut utatur opinione directà minus sibi probabili de bonitate suæ operationis, liberè cohibet actuale judicium, de falsitate ejusdem opinionis, & (quod eodem redit) de intrinseca malitia operationis suæ; in primis non sincerè, sed fraudulentè potius se habet adversus legem Dei, affectando nempe de industria, & procurando ignorantiam ejus, ut contra illam liberiùs agat: aliunde verò infelix, & dolosus ille conatus irritus tandem est, nec assequitur, quod intendit, quandoquidem actuali deficiente judicio, non deficit propterea notitia actualis, quæ sufficere posset, ac deberet, ut abstineat ab illa operatione, quam proinde non ponit ex ignorantia, sed ex malitia potius, & contemptu divinæ legis.

104. Unde, qui ex simili conscientia operatur, ex una parte ostendit pravum cor suum adversus Deum, & ejus legem, & intensiorem voluntatem peccandi, ut ajebat D. Angelicus, dum lumen veritatis studiosè declinat, & non venit ad lucem, ut non arguatur opera ejus: ex alia verò, licet invitè, impingit in lucē, quam odit, & scienter demum committit, quod ignoranter patrare cupiebat. Videtur igitur unus ex illis, de quibus Job, *Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris, quasi in luce ambulant:* de quibus item olim Bernardus, *Quantos expertus sum agnita veritate tristiores, & ideo magis, quòd iam confugere ad ignorantia excusationem non liceret, scientes, & non facientes, quod veritas hortaretur.*

Joan. 3.

Job. 4.

Bern. ferm.
47. in cant.

Con-

105. Concludamus ergo jam licet, utrunque sensum Probabilistarum, seu modum formandi conscientiam ex suo reflexo principio, quod à priori vocant, & evidenter demonstrativum pro benigna sua sententia, esse maximè absurdum, & nimis evidenter falsum, quique conscientiam generet non rectam, sed iniquam omnino; atque adeò neminem posse prudenter, aut licetè agere secundum opinionem minus tutam, & simul minus sibi probabilem contra tutiorem, ac probabiliorum, seu illam operans actu retineat, seu liberè potius suspendat.

§. IV.

Corollarium de Theologo consulente, sive aliis consilium dante.

106. **D**E Theologis moralibus, Confessariis, & generaliter de Consultoribus, seu Directoribus conscientiarum, dum alios actu dirigunt ad usum opinionum probabilium, satis consequenter discurrunt, uno excepto, vel altero, Recentiores Probabilistæ, quando de hoc ex professo disputant, licet aliàs, ob propriam conditionem principiorum Probabilismi, in multis nimis claras de hac eadem re, inconsequentias sæpè labantur, quas suis propriis locis adnotare non omitemus.

Ajunt videlicet ex eodem principio, unicuique licitum esse consilium dare alteri secundum opinionem minus tutam, & consilianti ipsi minus probabilem, sive quam judicat actu falsam, sive quam potest, si velit, judicare; hic enim Reflexistæ similiter divisi sunt in duplicem viam, ac sensum, circa modum, quo debeat director formare conscientiam, vel deponendo scilicet necessariò, vel etiam retinendo, dum actu dirigit, opinionem suam directam, contrariamque opinioni benignæ, cujus usum consulit alteri.

107. Coharet procul dubio assertio ista doctrinæ Probabilistarum de usu licito opinionis benignæ, etiam minus probabilis operanti; quod enim sibi, & omnibus licitum quis prudenter existimat, quare non possit aliis approbare, aut consulere, sub eisdem omnino circumstantiis? Immo, Probabilistam, si consequentiam teneat, aliter non posse resolvere dubia moralia sibi proposita, evidens prorsus est ex Probabilismi principiis; quomodo nanque poterit alteri denuntiare, seu intimare, absolutam obligationem solvendi, aut restituendi, exempli gratia, si noverit esse opinionem, licet sibi minus probabilem, quæ neget talem obligationem, & ipse censeat absolute licitam ejusmodi opinionis praxim? Sanè dum alii diceret, *restituere teneris*, egregiè mentiretur eidem, mendacio utique gravi, ac pernicioso, atque adeò occidente animam.

108. Hinc (quod magnopere notandum est) ego nunquam capere potui praxim multorum hominum valde doctorum, ac timoratorum, qui cum modernum Probabilismum ubique pugnacissimè doceant, & sustinendum esse contendunt; ipsi tamen, dum dubia particularia sibi occurrentia, præsertim de re gravi, verbo, vel scripto resolvunt, dum docent, dum scribunt, dum concionantur, passim denuntiant obligationem gravem, cum probè sciant non deesse opinionem, licet æquè, vel minus, verè tamen probabilem juxta sensum benigni Probabilismi, quæ neget talem obligationem. Id esse factum certum, atque notorium, vix sit, qui nesciat; neque semel, aut iterum per me ipsum expertus sum, multosque de se ipsis id palam profitentes sæpiùs audivi. Quid hic verò dicendum, ignoret fortè quis.

109. Cæterum factum istud efficacissimè apud me convincit, aliam esse rationem, & admodum dissimilem de docentibus, & utentibus in materia Probabilismi. Porro, moder-

dernus Probabilissimus fallaci specie benignitatis suæ multorum intellectus non vulgares, incautè tamen nimium præoccupatos plurimis veritatis præjudiciis, (de quibus supra nonnihil diximus; & in decursu multò plura dicemus) facillimè fallit, & obrinet, quòd ad assensum attinget quasi speculativum, & contròversia ista generaliter, & quasi abstractè consideratà; quorum tamen conscientias timoratas, atque fideles, non ita facillè decipere potest, dum propius venit ad praxim. Veruntamen viri isti prudentes, qui, quam incautè verbis docuerant, Probabilissimi praxim, factis retractant, hujus laudabilis praxis suæ, qua sibi prudentissimè consulunt, meminisse sane deberent, dum verbis suis multos decipiunt non ita cautos in operando; qui scilicet plus verba, quam eorum facta considerant, non quia majoris momenti sint, sed quia magis sibi placentia. Verùm de hoc in secunda parte latius à nobis agendum est.

110. Nunc, quod spectat ad assertionem, qua Probabilitate communiter principium suum reflexum, quod proximè impugnavimus, consequenter, ut diximus, extendunt ad consulentes, ac dirigentes; nobis, qui praxim Probabilissimi totis judicii viribus illicitam absolutè censemus, & dicti principii reflexi, quo Recentiores illam à priori suadent, absurditatem, & falsitatem maximam adeò patenter jam demonstravimus, opus item non erit dictis aliquid addere, aut argumenta nova producere ad assertionem istam, & extensionem ejus principii efficaciter confutandam. Sufficit igitur doctrinam nostram huc etiam breviter applicare, ut extensionis hujus, doctrinæ Recentiorum eadem falsitas, & absurditas statim evidenter appareat.

111. Sanè, si mihi non licet agere secundum opinionem minùs rutam, quam judico minùs probabilem, sive retineam actu contrariam

opinionem, sive illam pro libitu deponam, consequens planè est, ut neque id liceat aliis suadere; quid enim aliud foret, quàm positivè illos ad peccandum inducere, quod nūquam potest licitum esse? Neque reflexio ulla prodesse mihi potest in ordine ad consilium potiùs præbendum, quàm in ordine ad meam operationem. Alioqui cur mihi appellare non licet pro operatione mea ad prudentiam aliorum, qui opinionem illam benignam minùs probabilem tradiderunt? Certè, quia nequeo illos prudentes judicare in illa re, de qua delibero, licet absolutè prudentes, cum vel judicem actu, ipsos deceptos esse re ipsa, vel saltem esse verosimilium, quod re ipsa decepti sint: neque fieri potest per reflexionem ullam, ut prudenter mihi persuadeam licere mihi agere, quòd existimo esse re ipsa contra legem Dei, vel saltem esse verosimilium, quòd re ipsa sit contra legem, alioqui judicarem prudenter licitum mihi esse peccare, quod est error in Fide longè absurdissimus, & in terminis ipsis implicatiorius.

At hæc eadem probant, per nullam reflexionem fieri posse, ut qui consulit alteri usum illius opinionis benignæ, quam credit esse minùs probabilem, rectam conscientiam formet; quia nunquam potest prudenter judicare, licitum sibi esse suadere aliis id, quod suadens existimat esse re ipsa contra legem Dei, aut saltem esse verosimilium, quod re ipsa sit contra legem; aliàs prudenter crederet, licitum esse sibi inducere ad violandam legem divinam, quod nemo prudens dicere audeat.

112. Neque refert, quòd is, qui consilium accipit, aliter possit formare conscientiam secundum illam opinionem benignam, quam potest ipse putare veram, & forsàn inculpate, propter auctoritatem Doctorum, qui tanquam veram illam docuerunt: etenim id in primis contingens est, & omnino per accidens.

Aliun-

Aliunde verò nihil prodesse potest ad consulentem ipsum excusandum; quia nemo potest licite cuiquam consulere id, quod ipse cognovisset esse malum secundum se, & contra legem Dei prohibentem, quanvis simul cognoscat fieri posse, ut qui consilium accipit, excusetur à culpa, immò etsi certò sciret excusandum; alioqui liceret suadere rustico utrum cuiuslibet opinionis quantuncunque improbabilis, aut erronea, contra fidem, aut contra mores, quod nullus Theologus audeat affirmare.

113. Verum age, ne pluribus opus sit, conscientiam consulentis, aut dirigentis, secundum opinionem minùs tutam, & simul minùs sibi probabilem, jam contra faciem suam statuamus. Placet autem illam non meis, sed Terilli verbis exprimere, qui exemplum affert de Theologo opinante, octo uncias pro serotina refectiuncula nò esse moderatam, sed nimiam quantitatem, & quæ absolute jejunium frangat.

Terill. g. 30.
de conscientia
proba. n. 17.

Sic verò docet formare conscientiam ex artificio Probabilissimi reflexi: Scias, me ex rationibus directis existimare, quantitatem hanc esse nimiam, adeoque ita esse dispositam, ut nisi aliud formem iudicium, peccaturus sim, si stante hoc iudicio, octo uncias comedam: nihilominus tu non teneris te juxta meam opinionem gubernare, sed potes aliis viris doctissimis fidem dare, illorumque sententiam tutam conscientia sequi, qui dicunt, octo uncias non esse quantitatem nimiam. Adeas ergo talem, & ab illo pete, ille enim expressè tenet, id licitum esse. Et ego ipse scio, te tutum fore in conscientia, si dubium deponas, & propter illorum auctoritatem, & rationes iudices, id tibi licere. Consulo ergo, ut illis potius, quàm mihi credas in hac re. Subjungitque post pauca sequenti num. Et sanè hac veritas adeò patens est, ut non videam quomodo quis rationabiliter possit eam in dubium revocare. Ita Terillus totidem verbis.

114. Glossemus verba hæc prodigioia, vel, ut aptius loquamur, sensum horum verborum aliis vocibus sono tantum diversis fideliter reddamus: Ego quidem existimo, cum, qui ad octo uncias jejunii refectiunculam extendit, violare re ipsa jejunium: sed quia sunt alii multi Doctores, qui docent (falso, ut iudico) non violare, licitum tibi absolute est eam quantitatem comedere, & ideo tibi consulo, ut illis potius credas, & quantitatem illam, si placet, absque ullo scrupulo comedas. Accipe id ipsum rursus significantius: Ego iudico, te, si quantitatem illam comederis, re ipsa peccaturum contra legem jejunii: quia tamen alii (quos decipi credo) negant, te non peccaturum, licet tibi absolute eam quantitatem comedere, & ideo tibi consulo, ut non mihi, sed illis credas, & quantitatem illam, si placeat, sine ullo scrupulo comedas. Id est, consulo tibi, ut facias id, quod si feceris, iudico, te peccaturum; nec mihi credas verum dicenti, sed aliis potius, qui falso dicunt, te nullatenus peccaturum. Hæc omnia, excluso illo capitali principio de insufficienti legis promulgatione, ex ipsis terminis evidentia esse, manifestè constat ex dictis. Quàm verò sanum, pium, & honestum consilium sit, quàm prudens, recta, ac tuta conscientia consulentis, aut dirigentis, iudicio Lectoris relinquimus.

115. Et tamen hæc est veritas adeò patens, ut nemo possit rationabiliter eam in dubium revocare: hæc est via salutis suavissima, rectissima, tutissima, prudentiâ, discretionem, benignitatem plena, & Ecclesiæ Dei utilissima, quippe quæ tollit mundi peccata. Hæc nimirum est via, quam qui docent (ait quidam Recentior) perfecta suadent; suadent enim opinionem benignam, quæ, & vera est, adeoque intellectum ornat, & valde utilis voluntati, quia plurima peccandi pericula suavissimè arcet. His quidem omnibus, & innumeris aliis magnificis, & gloriosis encomiis opi-

opinionem suam benignam passim Recentiores commendant, populoque ultrà modum jucundam, & maximè optabilem faciunt.

Cæterum suæ benignæ sententiæ, sibi ipsis, & populo quantum voluerint, Recentiores blandiantur. Interim nos facilius credemus, hanc viam operandi, consulendi, atque dirigendi, esse illam, de qua per Isaiam Dominus, *Popule meus* (inquit), *qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant*. Item: *Et erunt, qui beatificant populum istum, seducendo: & qui beatificantur, precipitati*. Quam aliis verbis Dominus in Evangelio expressit, *Cæcus autem, si ceco ductum præstet, ambo in foveam cadunt*.

Haud tamen ideo dicimus, aut credimus, Probabilistas, velle studiosè decipere, aut per fictitiæ pacis fallacem promissionem populorum auram captare. Absit, ut hoc de viris usque adeo piis, ac probis, vel suspicari, nobis veniat in mentem. Immo faciliè credimus, eorum zelum esse Christianum, & intentionem piam, ac bonam. Solum ergo contendimus, & ostendimus (ne cui lethalis error improvisus obrepit per speciem turriissimæ benignitatis), & eos, qui benignam sententiam docent, quavis nolentes, nimium esse deceptos, & eos, qui incautè suscipiunt, miserè quoque decipi contra suarum animarum salutem. Doctrinam igitur (quod ad nos attinet), nullam verò personam determinatam judicamus.

ARTICULUS V.

Synopsis Controversiæ.

116. **L**ongiùs omnino, quàm initio credidimus, controversiam istam protraximus: fortasse tamen non inutiliter, licet ad refellendum celebrem Recentiorum Prudentissimum brevior sufficeret disputatio. Accipe igitur summam

universæ doctrinæ traditæ, ut illam, cum libuerit, compendio possis ob oculos tibi statuere.

Dupliciter juxta Recentiores formari potest recta conscientia secundum opinionem minùs tutam, æquè, aut minùs probabilem operanti: nempe, vel contra propriam opinionem actu etiam perseverantem, qua quis directè judicat, objectum, quod amplectitur, esse malum secundum se, & lege directæ prohibitum; quod docent aliqui: vel potiùs suspendendo omne actuale judicium circa objectum ipsum directum; qui jam videtur sensus communior apud neotericos Probabilistas, quorum non pauci priorem sensum vehementer etiam exhorrent.

117. Utrique verò omnes sic à priori arguunt: *Quisquis operatur prudenter, licet, & honestè operatur: sed qui opinionem sequitur verè probabilem, etiam si minùs operanti probabilem, operatur prudenter: igitur licet, & honestè operatur*. Hoc argumentum ipsi omnimodis irrefragabile, ac demonstrativum appellant, quippè quod rectè colligat sententiam suam ex Præmissis omnino certis, & evidentibus, immò ex terminis ipsis, si Deo placet, notis. Cæterum esse inane sophisma innumeris fallaciis, & æquivocationibus plenum, adeo per se conspicuis, ut ne sophisma quidem dici mereatur, demonstratum est multipliciter, & nimis evidenter, ut autumo.

118. In primis apparet statim defectus argumentationis, in qua conclusio ipsa Recentiorum assumitur, ut evidens Præmissa, ad ipsam conclusionem demonstrandam. Constat insuper appellationem ad sapientes, atque prudentes, inquam resolvitur præfata demonstratio, confusè, & generaliter acceptam, esse nimis absurdam, & importunam, quæque mille probet errores. Quid enim si sapientes, & prudentes docuissent opinionem improbabilem, aut etiam manifestum errorem? Non

ne